

ВІДГУК
офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Артюшиної Марини Віталіївни
на дисертаційне дослідження Докторович Валерії Миколаївни на тему
«Управління інноваційною діяльністю закладу
професійної (професійно-технічної) освіти»,
представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 - освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами
відповідних галузей науки

Питання удосконалення професійної освіти та забезпечення якісної професійної підготовки кваліфікованих робітників у нашій країні сьогодні постає вкрай гостро. Низька престижність такої освіти у суспільстві, застарілі підходи до професійного навчання, відсутність належної державної підтримки та ефективного державно-приватного партнерства у цій сфері призводять до занепаду цілих галузей підготовки, необхідності оптимізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, скорочення контингенту учнів та викладачів тощо. Противагою даним процесам виступає активна, інноваційна, підприємницька стратегія управління такими закладами, що може забезпечити їхнє ефективне функціонування та модернізацію відповідно до регіональних особливостей та вимог сучасного ринку праці. Відповідно дисертаційне дослідження Докторович Валерії Миколаївни на тему «Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти» є актуальним і своєчасним, оскільки спрямоване на обґрунтування та експериментальну перевірку моделі управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О та технології її впровадження.

Тематика дослідження відповідає положенням державних концепцій розвитку управління професійною освітою, зокрема Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року,

Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки. Дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України з теми «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно- громадського управління неперервною освітою в умовах суспільних трансформацій в Україні» (державний реєстраційний номер ДР 0116U007183).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Основними науковими результатами дисертаційної роботи Докторович В.М., що характеризуються необхідним рівнем наукової новизни, вважаємо: обґрунтовану та експериментально перевірену модель управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О; визначені організаційно-педагогічні умови управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О; розроблену технологію запровадження моделі інноваційної діяльності закладу професійної (професійно- технічної) освіти.

Нові факти, одержані здобувачем

Також слід відмітити такі додаткові наукові здобутки автора: уточнення змісту поняття «управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О; удосконалення діагностичного інструментарію управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О; забезпечення подальшого розвитку підходів до розробки сучасних освітніх технологій і впровадження їх у практику роботи ЗП(ПТ)О тощо.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ґрунтовність наукових положень, висновків і методичних рекомендацій дисертації Докторович В.М. підтверджується коректним вибором та ефективним використанням комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження, глибоким теоретичним аналізом широкого кола вітчизняних та зарубіжних джерел із проблеми дослідження, достатністю емпіричної бази дослідження, системністю та результативністю проведеної експериментальної роботи, достатньою апробацією результатів дослідження на наукових

конференціях різного рівня, позитивним досвідом впровадження результатів дослідження в управління діяльністю закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається можливістю використання обґрунтованих автором теоретичних положень та діагностичного інструментарію у подальших дослідженнях проблем управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання розроблених моделі, технології та методичних рекомендацій в управлінні інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О, при розробці стратегії розвитку ЗП(ПТ)О, упровадженні елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку ЗП(ПТ)О тощо.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертаційної роботи науково виважена та логічно побудована, зміст дисертації повною мірою відображає логіку вирішення визначених наукових завдань та досягнення його мети. Обсяг дисертації відповідає встановленим нормативним вимогам.

Анотація до дисертації за змістом і структурою відповідає встановленим вимогам.

У **вступі** до дисертації надано загальну характеристику дисертації, зокрема обґрунтовано актуальність теми дослідження, показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, подано мету та розкрито завдання дослідження, визначено його об'єкт та предмет, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо впровадження та апробації отриманих результатів, здійснених публікацій результатів дослідження та структури роботи. Визначення понятійно- категоріального апарату дослідження, його цілей і завдань є коректним і вказує на результати, які планується отримати. Автором

повно і ґрунтовно окреслено сукупність використаних теоретичних, емпіричних та статистичних методів дослідження, повно і всебічно розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів. Наведені дані свідчать також про їхнє достатнє впровадження та апробацію.

У першому розділі **«Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти як педагогічна проблема»** здійснено аналіз наукових напрацювань щодо проблеми управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, надано характеристику педагогічних працівників як суб'єктів інноваційної діяльності ЗП(ПТ)О, проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності в управлінні професійною освітою.

Автор досить широко окреслює поле наукових досліджень з проблем управління освітою. Здійснює огляд понятійно-категоріального апарату педагогічної інноватики, описує існуючі класифікації педагогічних інновацій, розглядає структуру інноваційного процесу у визначеннях різних дослідників. Розкрито зарубіжні підходи до управління та описаний сучасний зміст управління інноваційними закладами освіти. Підтримуємо спирання автора на системний та програмно-цільовий підходи в управлінні інноваційною діяльністю в освіті. На основі здійсненого аналізу дослідницею надано ґрунтовне визначення поняття «управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти».

При розгляді суб'єктів інноваційної діяльності ЗП(ПТ)О автор піднімає надзвичайно важливу проблему опору змінам, яка часто виникає і в педагогічних колективах. У сучасних умовах ця проблема потребує свого розв'язання у зв'язку із глобальним запровадженням онлайн-навчання в умовах пандемії коронавірусу COVID-19, коли педагогічні працівники закладів освіти були змушені перейти на нові форми роботи, не зважаючи на їхню готовність до цих змін. Також у розділі розглянуто структуру готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності.

Автором здійснено огляд зарубіжного досвіду управління інноваційною діяльністю у професійній освіті, а також окреслено інноваційні зміни у вітчизняній системі освіти та показано їхній вплив на професійну освіту. Доцільним є проведення аналізу реалізації державної політики у сфері П(ПТ)О, виходячи з упровадження інноваційних змін. Слід також відмітити досить глибокий аналіз досвіду експериментальної діяльності у закладах професійної освіти України із запровадження освітніх інновацій різного рівня.

У другому розділі **«Особливості управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти»** визначено організаційно-педагогічні умови управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, надано наукове обґрунтування моделі управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, описано технологію впровадження моделі інноваційної діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

При розгляді організаційно-педагогічних умов управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти дослідниця надає характеристику та розкриває структуру організаційно-педагогічних умов управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Підкреслимо важливість думки автора щодо необхідності комплексності реалізації цих умов для успішного функціонування і розвитку моделі управління інноваційною діяльністю у ЗП(ПТ)О. Також відмітимо здійснене автором перенесення стратегій інноваційного управління на управління ЗП(ПТ)О.

На основі здійснених теоретичних пошуків автор розробляє структурну модель стратегічного управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О, виділяє основні напрями її реалізації та визначає концептуальні засади реалізації такого управління. Автором висувається низка важливих положень щодо реалізації цієї моделі, зокрема, впровадження функцій управління інноваціями, модернізації організаційної структури управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О, мотивації працівників тощо. Також дослідницею розроблено

технологію запровадження моделі інноваційної діяльності ЗП(ПТ)О.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності механізмів управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти»** розкрито організаційні аспекти та наведено результати педагогічного експерименту з впровадження розробленої моделі та технології управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, надано прогностичне обґрунтування реалізації моделі управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Автором описано основні етапи проведеного дослідження, а також детально висвітлено завдання і зміст констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту з перевірки результативності впровадження розробленої моделі та технології управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти. У роботі окреслено використані методи визначення вибірки дослідження, наведені дані щодо її обсягу. Зауважимо, що вибірка є досить репрезентативною в плані представлення різних закладів професійної (професійно-технічної) освіти, регіонів та різних категорій суб'єктів педагогічного процесу.

У результаті поведеного експерименту автором було виявлено позитивну динаміку змін в низці індикаторів управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти, що свідчить про результативність педагогічного експерименту з впровадження розробленої моделі та технології управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Значущість виявлених відмінностей у показниках контрольних та експериментальних груп була підтверджена відповідними статистичними критеріями.

На основі проведеного дослідження автором здійснено прогностичне обґрунтування реалізації моделі управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О. Розроблені методичні рекомендації з управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О розкривають поетапність впровадження вищезазначеної моделі для

одержання позитивної динаміки.

Висновки відповідають поставленим задачам, комплексно висвітлюють усі здобуті в процесі дослідження результати, свідчать, що мету наукового пошуку повністю досягнуто.

Список використаних джерел є надзвичайно широким (267 джерел, з яких 14 – іноземною мовою), і показує, що зміст дисертації базується на ґрунтовному інформаційному пошукові в ракурсі визначеної проблеми.

У **додатках** до дисертації викладено допоміжні таблиці, діагностичний інструментарій та результати експериментального дослідження.

Дисертаційна робота написана грамотно, у роботі витриманий науковий стиль викладу, здійснюються логічні узагальнення і надаються коректні висновки. Оформлення дисертації відповідає нормативним вимогам.

Робота перевірена за допомогою автоматизованої системи, яка підтвердила відсутність академічного плагіату (ID перевірки: 1009103346, дата перевірки: 08.11.2021).

Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладено у 19 працях, із них всі одноосібні; 3 праці опубліковано в наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б»; 1 стаття – у міжнародному фаховому виданні, 1 – у міжнародному виданні; 12 – публікацій за результатами участі у наукових масових заходах та 2 методичних рекомендації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. При розгляді понятійно-категоріального апарату педагогічної інноватики автору бажано було б чіткіше викласти власне розуміння сутності та особливостей педагогічних інновацій та інноваційної діяльності в освіті.

2. Підтримуючи спирання автора на системний та програмно-цільовий

підходи в управлінні інноваційною діяльністю в освіті, все ж зауважимо, що у роботі було б доцільно додати до аналізу також суб'єктний підхід, а також пов'язані з ним акмеологічний, аксіологічний та компетентнісний підходи, тим більше, що автор розглядає у підрозділі 1.2 педагогічних працівників як суб'єктів інноваційної діяльності в освіті. Відповідно у розділі 1 слід було більш чітко проаналізувати структуру управління інноваційною діяльністю в освіті та обґрунтувати провідну роль педагогічних працівників та їхньої готовності до інновацій у забезпеченні ефективного управління інноваційною діяльністю.

3. При розгляді програми Еразмус+ як ефективного інструменту для впровадження інновацій в освіті автору бажано було б проаналізувати наявні та реалізовані міжнародні проекти цієї програми, присвячені розвитку партнерства між закладами вищої і професійної освіти у підготовці педагогів професійного навчання.

4. При описі моделі управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О та технології її реалізації доцільно було б більш чітко розмежувати ці поняття. Зокрема, у підрозділі 2.2 автором було показано зміст моделі стратегічного управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О (рис. 2.2). Водночас у підрозділі 2.3, який називається «Технологія впровадження моделі інноваційної діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти» знову наведено схему моделі управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О (рис. 2.10), а також описані її компоненти, при цьому мова йде як раз про технологію реалізації цієї моделі. Також звернемо увагу на різні назви цієї моделі, що використовуються у цих поняттях: «*модель управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти*», «*технологія впровадження моделі інноваційної діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти*».

5. При обґрунтуванні репрезентативності дослідницької вибірки у педагогічному експерименті слід було використати методи математичної статистики.

6. При описі проведеного експериментального дослідження доцільно

булоб надати докладніше обґрунтування використаних індикаторів діагностики ефективності управління інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О та розробленого діагностичного інструментарію дослідження.

Не зважаючи на наявні зауваження, виконана дисертація є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого характеризуються ґрунтовністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю та є суттєвими для розвитку теорії і практики освітньої діяльності.

Висновок

Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Докторович Валерії Миколаївни на тему «Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти» є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, заслуговує на позитивну оцінку та відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167. Це дає підстави для присудження Докторович Валерії Миколаївни наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та
психології ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

М. В. Артюшина

